

ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

Трубник І.В.

Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»

У статті розглядається тлумачення термінів «імідж», «педагогічний імідж» з позицій психолого-педагогічної науки. Здійснено аналіз структурування іміджу педагога. Виділено низку базових аспектів іміджу. Визначено основні засоби формування іміджу. Відображено аналіз педагогічної роботи з проблеми формування педагогічного іміджу. Автором означені основні шляхи та напрями роботи з формування педагогічного іміджу.

Ключові слова: імідж, педагогічний імідж, особистий імідж, професійний імідж, структура іміджу.

Постановка проблеми. Становлення особистості – процес перетворення природи і суспільства. Набуття впевненості в собі, дзеркальне відображення соціально-економічних умов в свідомості особистості актуалізує попит на «реалізовану особистість». Усе це обумовлює формування об'єктивної потреби у особистості знайти гідну форму прояву своєї внутрішньої суті. В якості такої, як нам представляється, і виступає імідж.

Затребуваність іміджології визначається закономірним зростанням ролі міжособистісного спілкування в житті суспільства. Чим яскравіше особистість реалізує себе соціально, тим більша перспектива суспільства, і чим яскравішою є особистість в суспільстві, тим вона сама стає колоритнішою. Сьогодні великим є усвідомлення особистістю цінності для неї людського і суспільного визнання, особливо для її душевного спокою і задоволення власним життям. Практично це проявляється в розширенні її комунікаційних зв'язків з людьми, в зростанні рейтингу її суспільного визнання. Тому імідж сьогодні – це інструмент спілкування, актуальний запит суспільства і особистості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Перші наукові розробки, присвячені різним аспектам управління іміджем з'явилися у 80-і роки ХХ століття (Р. Ромашкіна, П. Гуревич, Ф. Кузін, В. Попов, Б. Ушіков, В. Шепель, І. Федоров та ін.). Багато довідкових видань розкривають зміст поняття «імідж», трактуючи його як «цілеспрямовано сформований образ»; як «сформований у масовій свідомості і такий, що має характер стереотипу, емоційно забарвлений образ»; як «набір певних якостей, які люди асоціюють з певною індивідуальністю» та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблема формування іміджу знайшла своє відображення в багатьох роботах сучасних науковців, зокрема О. Бекетова, Л. Волович, О. Газмана, Н. Гузій, В. Горчакова, О. Калюжного, Г. Сагач, Л. Соколової, В. Черепанової, І. Щуркової та ін. Проте незважаючи на значну увагу вчених до означеної проблеми, все ж питання, пов'язані з формуванням іміджу майбутнього соціального педагога у навчально-виховному процесі потребують подальшого вивчення.

Мета етапу дослідження, якому присвячена стаття, розробка технології формування іміджу майбутнього соціального педагога в умовах вищого навчального закладу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Доцільний, адекватний імідж абсолютно необхідний для будь-якого виду соціальної діяльності. Імідж знаходиться у низці таких понять, як рейтинг, репутація, популярність, престиж, авторитет та ін. У соціології управління іміджем розглядається в контексті теорії соціальних статусів і ролей, концепції соціальної дії і взаємодії, теорії конфлікту.

Кожна людина створює певний образ – імідж – уявлення про людину, що складається на основі її зовнішнього вигляду, звичок, манери говорити, менталітету, вчинків і т.ін.; при цьому імідж являє собою найбільш ефективно подання повідомлення, яке в змозі обійти наявні в кожній людині різноманітні фільтри. Звідси і виникає ідея іміджу як публічного або зовнішнього Я людини, яке досить часто може відрізнитися від її внутрішнього Я. Це образ – це портрет, який людина показує навколишньому світу. Образ повинен працювати на людину, а не проти неї.

З усього набору характеристик людина повинна відбирати ті, які, безсумнівно, будуть позитивно оцінені оточуючими [4].

Імідж людини – це думка про неї в групі людей унаслідок сформованого в їхній психіці образу цієї людини, що виник унаслідок їхнього прямого контакту з цією людиною чи внаслідок отриманої про цю людину інформацію від інших людей; власне, імідж людини – це те, як вона виглядає в очах інших.

Особистісний імідж – це поєднання низки внутрішніх і зовнішніх факторів, які задають його складові – самоімідж, що сприймається як імідж і необхідний імідж. Така типологія відображає погляд на імідж з різних позицій – з боку свого Я і з боку інших, з боку реалій і з боку бажань.

Самоімідж впливає з минулого досвіду і відображає нинішній стан самоповаги. Якщо людина прагне, щоб її поважали, вона повинна спочатку поважати себе [3].

Сприймається імідж – як те, якими бачать нас інші. Природно, що ця точка зору може відрізнитися від попередньої. Ми часто не знаємо, як реально до нас ставляться, як реально про нас відгукуються.

Необхідний імідж пов'язаний з конкретними професіями, які визначають їх певні іміджеві характеристики [1]. У низці випадків цьому допомагає тип одягу і форма одягу.

Професійна діяльність щодо створення іміджу виступає компонентом будь-якої професійної ді-

яльності, пов'язаної з інтерсуб'єктною взаємодією (в професіях типу «людина-людина», «людина-колектив», «людина-великі соціальні групи»), сприяючи підвищенню продуктивності основної професійної діяльності суб'єкта і поліпшенню її акмеологічних характеристик.

Під професійною діяльністю зі створення іміджу розуміється така іміджеутворююча діяльність, яка прагне до свого оптимального рівня, що дозволяє її суб'єкту досягти свого акме як індивіда, особистості і суб'єкта професійної діяльності.

Ступінь оволодіння професійною діяльністю зі створення іміджу обумовлює ступінь професіоналізації суб'єкта в сфері основної професійної діяльності.

У педагогіці, а також в низці інших наук «імідж» отримав своє заслужене визнання. Поява педагога в ореолі людини, що створює свій власний імідж, дозволила говорити про появу нової галузі іміджології – педагогічної іміджології. У загальновизнаному уявленні імідж педагога – експресивно забарвлений стереотип відчуття образу педагога в поданні колективу вихованців, колег, соціального оточення, в масовій свідомості. При формуванні іміджу педагога, існуючі якості органічно переплітаються з тими властивостями, які приписуються оточуючими людьми.

У цілісному педагогічному процесі імідж – це образ, що спеціально конструється для потенційних вихованців і всіх учасників освітнього середовища, який повинен відповідати їх очікуванням і потребам. В іміджі спочатку, по суті, задається: схематичність і неповнота, а також позитивна спрямованість емоційного оцінювання. При цьому імідж грає роль і має місце при опосередкованому спілкуванні великих груп людей, коли основним джерелом інформації про освітній заклад, школу або конкретного педагога є засоби масової комунікації.

Проте, педагогічна іміджологія – принципово нова гілка, почасти модна і працює на аудиторію. Педагогічна іміджологія дозволяє інакше поглянути на викладання в освітніх структурах, на особистість самого педагога, адміністративний апарат.

У даний час розроблений конкретний інструментарій та особливості його використання в дослідженні іміджу педагогічного працівника. Основні функції іміджу включають створення пізнаваності суб'єкта, його індивідуалізацію, а також формування певного ставлення до суб'єкту у цільової аудиторії. На основі аналізу ролі і місця іміджу в сучасному суспільстві можна виділити низку соціальних функцій іміджу, таких як фасилітація інтерсуб'єктна взаємодія, групова ідентифікація, соціалізація і ресоціалізація.

Існує кілька принципів технології побудови іміджу.

При цьому найбільш важливими елементами побудови педагогічного іміджу є наступні:

1. Створення іміджу є тільки доповненням, а не заміною педагогічної діяльності.
2. Слід звертатися до створення педагогічного іміджу задовго до початку педагогічної діяльності.
3. В основі комунікації повинне бути просте мовлення, а проблеми, що розглядаються повинні мати значення для кожного учасника взаємодії.
4. Обов'язково необхідні сторонні експерти.

Іміджологія соціального педагога має певний набір складових відповідних своїх характеристик або компонентів, які формують його професійний імідж. Найбільш значущими, на наш погляд, є професійна компетентність соціального педагога і ерудиція, рефлексія професійної діяльності, цілепокладання в соціально-педагогічній діяльності, педагогічне мислення і імпровізація, комунікативне спілкування.

Соціальному педагогу як представнику педагогічної спільноти необхідно не стільки розвинути вміння пред'являти себе, скільки вміння бачити і оцінювати себе та інших, важливо усвідомити те, що цілі розвитку і формування іміджу повинні проявлятися в залежності від розв'язуваних педагогічних завдань.

Іміджеві технології мають подвійну природу, в силу своєї приналежності до сфери соціальних технологій. З одного боку, як і будь-яким іншим технологіям, в якості основи їм властива методологічно упорядкована сукупність прийомів і методів цілеспрямованої системної діяльності. З іншого боку, домінантою, що визначає набір відмінних сутнісних ознак іміджевих технологій, є їх належність до соціальних технологій. Незалежно від того, чи буде цільовою групою велика чи мала спільність або окрема людина, всі ці об'єкти мають соціогенний характер і являють собою складно-організовані структури, чії реакції на зовнішні впливи соціального характеру ніколи не будуть лінійними, оскільки обумовлені різноманітними залежностями від великого числа змінних.

Знаючи деякі закономірності формування іміджу, можна говорити про те, які міні-технології повинен освоїти кожен працівник, щоб створити свій успішний і гідний імідж. В. Шепель, наприклад, вважає, що створення іміджу – це послідовне виконання шести міні-технологій.

До них відносяться: підтвердження стартових умов освоєння технології; «будівництво» зовнішності; «комунікативна механіка»; «флюїдне випромінювання»; відпрацювання риторичних прийомів; зведення всіх міні-технологій в одне ціле.

Іміджмейкер Л. Браун будує свою технологію створення іміджу, враховуючи роль засобів масової інформації, яка сильно зросла в останні десятиліття. У зв'язку з цим вона пропонує при формуванні іміджу покласти в його основу наступні фактори: зовнішній вигляд; голос; публічний виступ; спілкування з представниками преси; поведінку перед телеекраном; підтримку постійної форми [5].

Програму формування іміджу можна умовно поділити на п'ять етапів:

1. Вивчення себе (перш ніж створювати імідж, треба об'єктивно оцінити свої зовнішні дані).
2. Визначення колірної гами іміджу.
3. Відображення психологічного портрету в зовнішньому вигляді (слід враховувати характер, темперамент, внутрішній світ особистості).
4. Приведення іміджу у відповідність з тією соціальною роллю, яку обирають.
5. Вибір і створення зачіски і макіяжу (свою зовнішність можна успішно міняти) [2].

На основі вивчення відповідної літератури можна запропонувати наступну технологію формування іміджу соціального педагога, що включає шість етапів:

1. Визначення стартових умов-завдань, підготовленості людини (їй пропонується опитувальник, за допомогою якого вона зможе визначити те, над чим їй необхідно працювати, щоб сформувати позитивний та привабливий імідж).

2. Створення зовнішності (підбір одягу, макіяжу, зачіски, жестів, ходи, міміки).

3. Відпрацювання комунікативної механіки (на цьому етапі необхідно удосконалюватися в мистецтві публічних виступів, веденні переговорів, бесід і т.ін.).

4. Оволодіння ефективною поведінковою технікою (удосконалення культури поведінки, мистецтва залишати хороше враження про себе, вивчення тактики дій в конфліктних ситуаціях).

5. Вивчення законів здорового способу життя, неможливого без раціонального харчування, систематичних занять спортом, освоєння методів зняття напруги і розслаблення.

6. Удосконалення професіоналізму (самоосвіта, участь у семінарах, тренінгах, науково-практичних конференціях тощо).

Здійснення роботи з формування іміджу майбутнього соціального педагога доцільно починати з першого року навчання і до його завершення. Найбільш доцільно розв'язання завдань, які пов'язані з формуванням іміджу, включати у процес вивчення фахових дисциплін та позааудиторну роботу. Тематика та зміст таких дисциплін, як «Вступ до фаху (Соціальна педагогіка)», «Методика соціально-виховної роботи», «Соціально-педагогічна робота в закладах освіти», «Соціальна робота в сфері дозвілля» та ін. дозволяють внести до робочих програм завдання для виконання під час аудиторних занять та самостійної діяльності студентів відповідно до наведених вище етапів технології формування іміджу соціального педагога, а саме: діагностування та самодіагностування (проведення опитувань, анкетувань, презентація тестів для самодіагностування); ознайомлення з зовнішньою технікою педагога, з вимогами до застосування невербальних засобів спілкування, зовнішнього вигляду та вправлення в створенні відповідного

образу (інформаційні повідомлення, виконання вправ); робота над вербальними засобами спілкування (підготовка міні-виступів, повідомлень, доповідей, бесід; виконання вправ); закріплення навичок культури поведінки (навчальні ситуації, рольові ігри, вправи) та здорового способу життя (інформаційні повідомлення про режим дня студента, раціональне харчування, заняття спортом, планування різних видів діяльності; тренінги, аутотренінги для зняття напруги; розробка студентами конспектів профілактичних заходів для різних категорій клієнтів з окремих аспектів здорового способу життя та їх проведення під час практичних занять перед студентською аудиторією та на базі загальноосвітніх закладів); здійснення психологічного впливу на мотивацію професійного удосконалення, залучення до участі у семінарах, семінарах-практикумах, семінарах-тренінгах тощо.

Імідж виникає тільки тоді, коли його об'єктом стає публічним, тобто коли є суб'єкти його безпосереднього або опосередкованого сприйняття. Стосовно до змісту іміджу педагога, соціального педагога мова йде про інтеграцію його соціальних, професійних, психологічних і зовнішніх характеристик. При цьому імідж складається на основі тих окремих вражень, які він справляє на оточуючих в результаті його власного спостереження, спілкування і взаємодії.

Отже, необхідно створювати у позааудиторній роботі умови для закріплення умінь і навичок, пов'язаних зі створенням позитивного іміджу (участь у тематичних зустрічах, вечорах, розвагах, самодіяльних концертах та театральних постановках).

Висновки з даного дослідження і перспективи. Успішне формування іміджу майбутнього соціального педагога можливе за умови спеціальної роботи під час вивчення фахових дисциплін та організації позааудиторної діяльності студентів. Розробка методів та прийомів формування іміджу майбутнього соціального педагога в умовах вищого навчального закладу потребує подальшого наукового пошуку.

Список літератури:

1. Загородня Л. П. Порівняльний аналіз тлумачення і структурування поняття «педагогічний імідж» / Л. П. Загородня // Наука і освіта. – 2011. – № 6/СІІ, (вересень). – С. 96-99.
2. Лайко Т. В. Підготовка майбутніх вихователів до створення привабливого зовнішнього вигляду як складової педагогічного іміджу / Т. В. Лайко // Наука і освіта. – 2011. – № 6/СІІ, (вересень). – С. 142-145.
3. Межерицька О. Самоімідж як умова формування особистості майбутнього вчителя / Оксана Межерицька // Імідж сучасного педагога: Науково-практичний освітньо-популярний журнал. – Полтава. – 2010. – № 6-7(105-106). – С. 34-35.
4. Трубник І. В. Формування здатності старшокласників до створення соціально-позитивного іміджу / І. В. Трубник, В. Новікова // Наукові студії: зб. наук. праць. За матеріалами всеукраїнської науково-практичної конференції «Спадщина Івана Франка у світлі сьогодення» (у межах реалізації науково-дослідної проблеми «Перспективні напрями сучасної науки та освіти», 19-20 травня 2016) / [За заг. ред. Е. А. Панасенко]. – Краматорськ: Видавництво ЦТРІ-«Друкарський дім», 2016. – Вип. 1. – С. 226-229.
5. Шулигіна Р. Педагогічні аспекти формування професійного іміджу майбутнього педагога-вихователя дошкільного закладу / Раїса Шулигіна // Вісник Інституту розвитку дитини. – 2010. – № 11. – С. 132-137.

Трубник И.В.

Государственное высшее учебное заведение
«Донбасский государственный педагогический университет»

ФОРМИРОВАНИЕ ИМИДЖА БУДУЩЕГО СОЦИАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

Аннотация

В статье рассматривается толкование терминов «имидж», «педагогический имидж», исходя из позиций психолого-педагогической науки. Осуществлен анализ структурных компонентов имиджа педагога. Выделен ряд базовых аспектов имиджа. Определены основные средства формирования имиджа. Отражен анализ педагогической работы по проблеме формирования педагогического имиджа. Автором обозначены основные пути и направления работы по формированию педагогического имиджа.

Ключевые слова: имидж, педагогический имидж, личный имидж, профессиональный имидж, структура имиджа.

Trubnik I.V.

State Higher Educational Institution
«Donbas State Teachers' Training University»

FORMATION OF IMAGE OF THE FUTURE SOCIAL TEACHER

Summary

The article presents interpretation of the concepts «image», «pedagogical image» due to psychological and pedagogical science. It analyzes the structure of pedagogical image. The basic aspects of the enterprise image. The main ways of image formation. Reflected the analysis of pedagogical work on the problem of the formation of a pedagogical image. The author outlines the main ways and directions of work on the formation of the pedagogical image.

Keywords: image, pedagogical image, personal image, professional image, image structure.